

Д.О.Шепель, студент гр. ПР-143юридичного факультету ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ

Козинець О.Г., к.і.н., доцент, зав. кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права юридичного факультету ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ

ПОХОДЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ ІДЕЇ ФАШИЗМУ В ІТАЛІЇ

Фашизм як історичне явище досі викликає дискусії і політичні пристрасті. Його поглиблене вивчення необхідно у зв'язку з живучістю фашистських ідей, для запобігання їх відродження. Фашизм, будучи одним із наслідків загальної кризи капіталізму, що вразила всі галузі життя буржуазного суспільства, являє собою багатогранний феномен, що має політичні, економічні, соціально-психологічні аспекти. У центрі фашистської ідеології – ідеї військової експансії, расово зверхності (теорія “народного співтовариства” і “корпоративності”), вождизму (“принцип фюрерства”), всевладдя державної машини (теорія “тотального панування”), що не повинно мати змоги відродитися вже в умовах сьогодення, задля запобігання повторної катастрофи, тому актуальність цього питання має надзвичайне значення.

Ідеолог італійського фашизму Б.Муссоліні у пошуках свого рецепту народного щастя висловив наступні положення:

1. Фашистська концепція держави усеосяжна. Поза нею не існують людські і духовні цінності. Фашизм – тоталітарний і фашистська держава містить усі цінності – тлумачить, розвиває і здійснює усю людську діяльність.
2. Фашизм усвідомлює причини, з яких виникли і розвивалися соціалізм і профспілковий рух, тому він надає відповідне значення корпоративній системі, в якій інтереси, що розходяться, координуються і гармонізуються у рамках єдиної держави.
3. Фашизм абсолютно протилежний до лібералізму як в політиці, так і в економіці.
4. Фашистська держава управляє економікою в тій же мірі, як і іншими сферами життя – через корпоративні, соціальні і освітні інститути, через політичні, економічні і духовні сили нації, організовані у відповідні асоціації, що функціонують у державі. Разом з тим, Беніто Муссоліні не приймає расового визначення нації, що формує державу [1, глава 1.].

Фашистська організація була створена Б.Муссоліні 23 березня 1919 р. Термін “фашизм” походить від італійського слова “fascio” – пучок, зв'язка, союз [3, с. 96]. Організація, створена Муссоліні, називалася “Фашо ди Комбатименто” (Союз боротьби) [4, с. 53]. Спочатку вона налічувала всього декілька десятків чоловік. Поступово вона стала розширюватися, головним чином за рахунок колишніх фронтовиків: поєднання лютого націоналізму з соціальною демагогією було характерним для усієї діяльності фашистської організації.

Настрої досить великої частини колишніх фронтовиків мали загальну специфіку і особливості. У їх свідомості тісно поєднувалися націоналістичні і революційні гасла тієї епохи: “Нас зрадили!”, “Союзники поглушили над кров'ю, пролитою італійцями у війні!”. Такого роду настрої, що жилилися шовіністичною пропагандою, перепліталися з прагненням до соціальних змін, виливалися в смутні гасла “порятунку нації”, “зміцнення її гідності”, “забезпечення героям окопів можливості скористатися революційними плодами війни” [4, с. 54].

Усе це зумовлювало перехід частини колишніх фронтовиків, в основному вихідців із дрібнобуржуазних верств населення, на позиції фашизму з його націоналістичними і соціальними гаслами.

Після війни багато фронтовиків, що розчарувалися у війні, особливо політично малограмотні і схильні в усіх бідах винити парламент і демократію, а також ті, які прагнули воєнізувати цивільне життя, організують загони “ардитів” (сміливців). Б. Муссоліні підігравав їм, стверджуючи: “Я завжди був упевнений у тому, що для порятунку Італії потрібно розстріляти декілька десятків депутатів. Я вірю, що парламент – бубонна чума, що отрує кров нації. Її треба винищити” [6, с. 32].

Дуче заявив у своєму виступі у Беккарійському університеті в Мілані 19 липня 1919 р., що фашисти, залежно від обставин, прибігають “до співпраці класів, боротьби класів і експропріації класів” [8, с. 84].

Найважливіші відмінні риси фашизму – це використання крайніх форм насильства для придушення робочого класу, войовничий антикомунізм шовінізм, расизм. Зовнішня політика фашизму характеризується як мілітаристична політика завоювань [5, с. 156-157.].

Фашистським назвали себе загально італійські збори прихильників Муссоліні, що зібралися 23 березня 1919 р. в Мілані.

П. Мілза пише про те, що в цілому існує 3 інтерпретації фашизму:

1) теорія “етичної хвороби” Європи. Найбільш розроблена версія даної теорії належить італійському філософу Б.Кроче, який вважав що фашизм - це реакція в більшості європейських країн проти загальної тенденції здійснення ідеалів успадкованих від філософії Просвітництва.

2) радикальна теорія, така, що спочатку з'явилася в лівих марксистських кругах. На думку радикалів фашизм є логічним і неминучим результатом тривалої еволюції наслідком вроджених вад історичного розвитку певних країн у першу чергу Італії і Німеччині.

3) класична. Інтерпретація фашизму належить марксистам, які вважають, що фашизм можна пояснити лише в межах соціо-економічних структур суспільства, що знаходиться на стадії монополістичної концентрації капіталу. Фашизм є специфічною для ХХ ст. формою антиробітничої реакції.

Е. Фромм, розмірковуючи про фашизм, пише що, в науковій літературі про фашизм висловлюється дві протилежні точки зору. Перша полягає в тому що фашизм – це суто економічне і політичне явище і психологія ніяк його не пояснює, а друга – в тому, що фашизм чисто психологічна проблема [7, с. 181].

Він висловлює гіпотезу про те, що фашизм – це безумовно психологічна проблема, проте уточнює, що самі психологічні чинники можна зрозуміти лише при врахуванні їх формування під впливом чинників соціально-політичних і економічних. Таким чином, згідно теорії Е. Фромма фашизм – це економічна і політична проблема, але без урахування психологічних чинників неможливо зрозуміти яким чином він придбав владу над цілим народом [2, с. 25].

Так, Італія стала першою країною, де восторжествував фашизм. Фашистська організація виникла навесні 1919 р., а в 1922 р. вже захопила владу. Таке швидке, а в історичних масштабах майже миттєве зростання впливу фашистського руху мало бути чимось обумовлено.

На наш погляд, причини такого швидкого і широкого розповсюдження впливу фашизму полягають у тому, що його тези відповідали вимогам найширших верств населення. Це була звичайна соціальна демагогія, але завдяки їй, як говорила фашистська газета “Пополо д’Італія”, їм вдалося притягнути на свою сторону широкі верстви населення: аристократів і демократів, консерваторів і прогресистів, реакціонерів і революціонерів, легалістів і іллегалістів”.

Притягав у фашизмі людей і націоналізм. Спочатку це подіяло на фронтовиків, а потім і на великі маси тих, хто боявся “непатріотизму червоних”. Взагалі, помилки, допущені соціалістами і комуністами, багато в чому сприяли зміцненню фашизму у влади. Вони недооцінили мощі фашизму.

Поступово роль фашистської партії виросла. У 1922 р. вона почала поступове захоплення влади – спочатку в окремих містах, а потім у Римі. Перелякані парламентарі і король Віктор Еммануїл без опору віддали владу фашистам. Муссоліні став прем’єр-міністром. Хоча уряд був коаліційним, насправді влада перейшла до фашистській партії.

Фашизм у вузькому значенні слова, тобто доктрина Беніто Муссоліні, висувала на перший план ідею корпоративної держави – держави як влади корпорацій, що представляють і гармонізують інтереси усіх верств населення (в протилежність парламентській демократії як владі партій). Фашистська ідеологія зародилася в Італії у кінці 1910-х рр., італійська фашистська партія прийшла до влади і встановила диктатуру Муссоліні в 1922 р. Сам Муссоліні у своїй книзі “La Dottrina del Fascismo” використовував термін “фашизм” і в значенні “система державного управління”, і в значенні “ідеологія”.

Отже, витоки ідеології фашизму беруть свій початок в Італії, ідейним натхненником якої був Беніто Муссоліні. Дослідивши походження та основні ідеї фашизму, можна зробити висновок, що ідеологія фашизму є дуже радикальною та небезпечною для суспільства. Фашизм не може бути частиною правової та соціальної держави, тому в канун 70 – ї річниці повалення одного з різновидів фашизму – німецького нацизму

розробка якої нині триває в Україні, а тому всі можливі вогнища відродження цього напрямку є надзвичайно небезпечним для України, а тому потрібно не допустити поширення фашистської ідеології серед українського суспільства.

Список використаної літератури

1. Доктрина фашизму - есе з фашизму, опубліковане за авторством Беніто Муссоліні в 1932 р. Глава 1 “Основні Ідеї” посилання “<http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>”.
2. Желев Ш. Фашизм // Преподавание истории в школе. – 2000. - №10. - 55с.
3. Лопухов Б. Р. История фашистского режима в Италии. – М., 1977. – 295с.
4. Лопухов Б. Р. Фашизм и рабочее движение в Италии. – М., 1968. – 525с.
5. Милза П. Что такое фашизм? // Полис. – 1995. - №2. – 163с.
6. Смит Д. М. Муссолини. – М., 1995. – 384с.
7. Фромм Э. Психология нацизма. Тайна порока или душа просит грязи. / Сост. Е.В. Медреш – Харьков: ИКФ “Гриф”, 1995. – 460 с.
8. Хибберт К. Бенито Муссолини. – М., 1996. – 416с.